

Návrh rozvoje Národního programu čistší produkce

Souhrnný podklad z výstupů projektu VaV č. 1C/4/25/04 Výzkum podpory udržitelné výroby a spotřeby určený pro diskusi s CENIA

říjen 2005

1. Východiska

1.1 Úvod

Čistší produkce je v mezinárodní deklaraci o čistší produkci¹ definována jako stálá aplikace integrované a preventivní strategie na procesy, výrobky a služby s cílem vytvářet současně přínosy v oblasti ekonomické, zdraví a bezpečnosti práce a ochrany životního prostředí.

Národní program čistší produkce (NPCP) se zaměřuje na podporu **strategie** čistší produkce. Nezaměřuje se tedy na jeden nástroj jako programy EŠV a EMAS ale podporuje volbu vhodného nástrojového mixu pro zavádění čistší produkce.

Potenciál pro eko-efektivní přínosy čistší produkce v ČR je značný ale není systémově využíván. Potvrzují to jak výsledky výzkumných projektů (PPŽP 1999 „Program čistší produkce“, VaV 2004 „Výzkum podpory udržitelné výroby a spotřeby“), tak realizace praktických projektů ve veřejném i soukromém sektoru (1992 – 2005). Tyto projekty potvrzují, že realizací projektů čistší produkce lze dosáhnout významných environmentálních i ekonomických efektů u nejrůznějších subjektů využívajících pro zajištění výroby anebo služeb materiálové a energetické vstupy (od velkých průmyslových podniků po malé podniky služby anebo od zdravotnických zařízení po zemědělské podniky). Projekty systémové aplikace postupů čistší produkce ukazují, že významných efektů lze dosáhnout nejen u starších procesů ale i u moderních technologií s vyspělými systémy řízení a podnikovou kulturou jako je např. podnik Prazdroj v Plzni.

V České republice přesto na rozdíl od nejvyspělejších států EU stále chybí informace o potenciálu čistší produkce a postupech pro jeho využívání. Chybí také odborné kapacity pro podporu využívání tohoto potenciálu a potřebná institucionální podpora je od vyhlášení NPCP nedostatečná. Centrum čistší produkce v Brně přitom upozorňuje, že o připojení se k Deklaraci o čistší produkci mají zájem nové podniky, o aktivity v této oblasti projevíly zájem i některé krajské úřady a města. Bez odpovídajícího institucionálního zázemí a politické podpory se ale nepodaří čistší produkci rozšířit tak, jak by to odpovídalo jejím potenciálním přínosům.

¹Mezinárodní deklarace o čistší produkci specifikuje závazek používat a propagovat preventivní strategii čistší produkce. Cílem deklarace je podpořit stávající a iniciovat nové aktivity v této oblasti. Signatáři deklarace mohou být ředitelé podniků a představitelé vládních i nevládních organizací, kteří chtějí dobrovolně zveřejňovat výsledky své organizace při naplňování deklarace. Deklaraci připravil Program organizace spojených národů pro životní prostředí (UNEP). Deklarace byla přijata dne 28. 9. 1998 v Koreji.
(http://www.cenia.cz/www/webapp.nsf/webitems/CP_VyznamDeklarace)

1.2 Důvody pro zavedení NPCP

Hlavní důvody pro zavedení NPCP lze shrnout následovně:

- snížit makro i mikroekonomické ztráty a produkci znečištění, které vznikají:
 - malou účinností využívání materiálových a energetických toků v oblasti výroby a služeb způsobenou málo efektivními systémy řízení anebo volbou technologií a postupů;
 - realizací nápravných opatření na ochranu životního prostředí tam, kde by bylo ekonomicky efektivní a pro životní prostředí šetrnější předejít vzniku znečištění opatřeními integrovanými do výrobních procesů a služeb;
 - předimenzováním čistších technologií, které jsou sice integrovány do výrobních procesů, které by ale při uplatnění hledisek čistší produkce mohly mít jak nižší investiční i provozní náklady, tak i lepší efekty pro životní prostředí;
- získat podklady pro definování nejlepších dostupných technik v rámci IPPC²;
- vytvořit podmínky pro regionální rozvoj na principech udržitelného rozvoje (včetně vybudování potřebného množství odborných kapacit pro realizaci regionálních programů);
- vytvořit podmínky pro dobrovolné aktivity (v souladu se Státní politikou životního prostředí a dalšími dokumenty zmíněnými dále).

Východiskem návrhu rozvoje Národního programu čistší produkce (NPCP) jsou především následující dokumenty:

- Přistoupení ČR k Mezinárodní deklaraci o čistší produkci a následné vyhlášení Národního programu čistší produkce (Usnesením vlády č. 165/2000 Sb.), včetně návrhů uplatnění čistší produkce v kompetencích jednotlivých resortů z roku 1999.
- Programové dokumenty, především pak hospodářská politika a její součásti, surovinová politika, státní energetická koncepce, národní politika podpory jakosti (prevence vzniku znečištění jako součást jakosti v širším slova smyslu), politika životního prostředí, spotřebitelská politika.
- Požadavek na uplatňování prevence jako prioritní techniky environmentálního managementu v platné legislativě (např. zákon o odpadech, Plán odpadového hospodářství ČR - NV č 197/2003 Sb., Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění).
- Na regionální úrovni jsou to požadavky plánů odpadového hospodářství krajů, regionálních energetických koncepcí apod.
- Strategie udržitelného rozvoje České republiky a Rámec programů udržitelné spotřeby a výroby České republiky z roku 2005.

² V Jihomoravském kraji byly postupy čistší produkce v letech 2003 – 2005 použity pro přípravu několika integrovaných povolení v sektoru zemědělství (Agropodnik Hodonín, Zera Rájec, Doubravická a. s. Doubravice nad Svitavou a Rotrekl SHR Letonice). Tyto zemědělské podniky, které postupy čistší produkce využily, byly podle informací Centra čistší produkce v Brně a KÚ Jihomoravského kraje, OŽP, schopny definovat nejlepší dostupné techniky přinášející zároveň environmentální i ekonomické efekty. To je v praxi integrovaného povolování v ČR žádoucí ale zatím neuplatňovaná praxe.

1.3. Nezastupitelná role státu

Nezastupitelná role státu při realizaci NPCP vyplývá především z odpovědnosti za:

- vytváření zdravých životních podmínek a za normativní regulaci ochrany životního prostředí a její účinnost
- efektivní využívání prostředků vynakládaných na ochranu životního prostředí
- vytváření prostředí umožňujícího optimální rozvoj české ekonomiky
- garanci mezinárodních závazků
- regionální politiku a strategii rozvoje v souladu s principy udržitelného rozvoje.

NPCP umožňuje a stimuluje postupné přebírání spoluodpovědnosti za plnění cílů státní politiky životního prostředí podnikatelskými subjekty i veřejným sektorem tak, aby mohly dosahovat lepších parametrů než ukládají normativy všude tam, kde je to výhodné pro jejich konkurenceschopnost a pro udržitelný rozvoj. NPCP tak současně vytváří předpoklady pro zvyšování konkurenceschopnosti českého hospodářství i pro efektivní ochranu životního prostředí jako celku.

Nezastupitelná role státu vyplývá i z analýzy stavu přijetí čistší produkce jednotlivými zájmovými skupinami. Výsledky této analýzy jsou znázorněny v tabulce v Příloze 1.

2. Cíle

2.1 Strategické cíle

- Vytvoření udržitelnějších vzorců výroby a spotřeby v podnikatelské i veřejné sféře v ČR
- Zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky

2.2 Programové cíle

- Zvýšení efektivity ve výrobní sféře a službách
- Snížení produkce odpadů a znečištění

NPCP se zaměřuje na pomoc výrobcům a organizacím ve službách, především malým a středním podnikům. Tato pomoc spočívá především v iniciaci a podpoře jejich aktivit v oblasti udržitelné spotřeby a výroby. NPCP dosahuje svých cílů prostřednictvím podpory systémového využívání potenciálu pro eko-efektivní opatření v celém životním cyklu výrobků a služeb. NPCP tak přináší zároveň dvojí efekt – ekonomický a environmentální.

NPCP dosahuje programových cílů realizací podprogramů zaměřených na konkrétní aktivity v oblasti čistší produkce v ČR.

2.3 Hodnocení výsledků programu

Hlavním kritériem úspěchu programu je návratnost vložených prostředků pro veřejné finance.

Financování podprogramů je založeno na návratnosti vložených prostředků prostřednictvím vyšší daňové výtěžnosti anebo úspor na rozpočtových výdajích. Tyto úspory jsou dány tím, že:

- úspory surovin a materiálů v podnicích, které jsou výsledkem zavádění čistší produkce, zvyšují zisk, tudíž zvyšují daňovou výtěžnost
- tytéž úspory v rozpočtové sféře a zdravotnictví snižují nároky na dotace z veřejných rozpočtů (úspora = daňový výnos, který lze použít pro jiné účely) – z tohoto pohledu jsou úspory v rozpočtové sféře ještě výhodnější, než v podnicích.

Každý program musí současně sledovat cíle v oblasti snižování znečištění, snižování produkce odpadů a úspory přírodních zdrojů. Snížení zatížení životního prostředí, které je výsledkem plnění programových cílů, je tímto způsobem dosahováno zdarma jako další výhody spolu se zvýšením efektivity činností organizací ve výrobě a službách.

Pro každý program musí být stanoveny programové cíle a způsob jejich ověření. Verifikace dosažení cílů by měla provádět Agentura NPCP při CENIA.

3. Institucionální zázemí NPCP

Za realizaci NCPC a za přípravu pravidelných zpráv o plnění NPCP pro vládu odpovídá Agentura NCPC při CENIA. Prvním důležitým předpokladem pro realizaci NPCP je ustavení odpovídajícího institucionálního zázemí. Nejdůležitější úlohu by přitom měla hrát CENIA, která od září 2004 realizuje jak práci Národní agentury NPCP, tak i provozuje Národní centrum čistší produkce. Návrh institucionálního zázemí pro čistší produkci v ČR je uveden v příloze 2.

Hlavním úkolem CENIA v uvedeném schématu je v souladu s jejím posláním přenos informací. Přenos informací zahrnuje širokou škálu úkolů od budování obecného povědomí až po benchmarking jako specifickou službu. Nepočítá se s tím, že CENIA bude sama realizovat projekty, mohla by je však hodnotit (obdobně jako když provádí hodnocení při žádosti o dotaci ze SFŽP). CENIA by výhledově mohla (spolu) administrovat projekty realizované ve veřejném sektoru.

4. Specifické programy

Praktické naplňování NPCP bude založeno na specifických podprogramech s omezeným trváním (s perspektivou časového i věcného rozšíření na základě dosažených výsledků).

Programy NPCP budou realizovat odborné organizace na základě výběrových řízení vyhlášených ministerstvy a jejich agenturami a SFŽP a pod. Metodickou podporu přípravy programů a agenturní činnost by měla zajišťovat Agentura NPCP při CENIA.

Následuje souhrnný popis základních navrhovaných programů, podrobnější popis je k dispozici na MŽP.

I. Publicita a přenos informací

Přenos informací o čistší produkci je základním předpokladem pro její rozšíření v ČR. Jednotlivé oblasti, ve kterých je potřeba přenos informací zajistit, jsou specifikovány v příloze 3.

Pro zajištění úkolů v této oblasti existuje Národní centrum čistší produkce a Agentura NPCP při CENIA. Potřeby pro přenos informací specifikované v příloze mohou sloužit jako podklad pro diskusi o jejich zajištění.

II. Posílení odborných kapacit

Dalším předpokladem pro dosažení cílů NPCP je posílení potřebných odborných kapacit. Současná situace v této oblasti je charakterizována v příloze 3.

Cílem fáze posílení odborných kapacit je:

- Vytvořit diferencované moduly pro kurikulum udržitelné výroby a vyškolit školitele

- Doplnit odborné kapacity v oblasti nástrojů udržitelné výroby a poskytnout jim potřebný integrující přehled v této oblasti tak, aby jednotliví odborníci mohli efektivně pomáhat podnikům a vzájemně spolupracovat
- Vytvořit institucionální zázemí pro odborné kapacity v této oblasti včetně mechanismu akreditací, které budou potřeba mj. pro realizaci dalších programů.

Pro zahájení realizace těchto cílů byl již předložen projekt v rámci grantového schématu rozvoje lidských zdrojů vyhlášeného MŽP v červnu 2005 a financovaného z prostředků Evropského sociálního fondu (ESF). Předložení návrhu projektu iniciovala Asociace manažerů čistší produkce (AMCP), která se jej účastní společně s CENIA.

III. Identifikace projektů v podnicích

Prvním krokem k praktickému zavádění čistší produkce v podnicích je identifikace potenciálu čistší produkce v rámci dotovaného vstupního zhodnocení v následujících oblastech:

- řízení materiálových toků ve výrobě
- řízení energetických toků ve výrobě
- udržitelná výroba z pohledu životního cyklu.

Výstupem této asistence bude návrh konkrétního podnikového projektu čistší produkce.

Zahájení tohoto programu je naplánováno na rok 2006 a bude zahrnovat vyvinutí a testování potřebné metodiky.

IV. Realizace projektů v podnicích

Cílem tohoto subprogramu je zavést postupy udržitelné výroby v podnicích (to zahrnuje jednak nástroje zaměřené na výrobní proces jako je hodnocení možností čistší produkce, monitoring a targeting anebo environmentální účetnictví a jednak nástroje zaměřené na výrobek a jeho životní cyklus jako je ekodesign anebo systémy výrobek-slужba) a realizovat úsporná opatření, která povedou k naplnění programových cílů.

Sdílení rizik při zavádění CP

Zavádění nových nástrojů čistší produkce do praxe začínalo pilotními projekty podporovanými z veřejných zdrojů, pro širší uplatnění těchto postupů je ale potřeba hledat nové mechanismy, které poskytnou podnikům potřebnou pozitivní zpětnou vazbu a sníží rizika spojená se zaváděním dobrovolných přístupů.

Předběžné výsledky probíhajícího pilotního projektu EMPRESS, zaměřeného na podporu monitoringu a targetingu, ukazují na reálnost zavádění postupů čistší produkce u větších podniků jejich financováním z úspor (odborné firmy přitom přebírají technická rizika spojená se zavedením postupů čistší produkce metodou EPC (*energy performance contracting*)). Pro rozšíření postupů čistší produkce v menších podnicích a ve veřejném sektoru bude účelné připravit obdobné mechanismy financování, které se ale neobejdou bez podpory státu anebo samosprávy. Ta by mohla mít formu vstupní dotace pro revolvingový fond, který by převzal část rizik vznikajících při splácení zavedení systémů anebo technologií pro čistší produkci až z dosažených úspor (další část rizik by nesl podnik a poskytovatel technické asistence). Fond

by z výnosů své činnosti mohl rozšiřovat její rozsah. Do těchto mechanismů sdílení rizik je možné zapojit i finanční organizace (pojišťovny a banky).

Ve stadiu návrhu je konkrétní projekt, který:

- rozšíří tradiční zaměření projektů EPC z oblasti energií i na materiálové toky (odpady)
- vytvoří mechanismus pro širší sdílení rizik spojených s předmětem podnikání firem (ve spolupráci s SPD, HK (je možné využít stávající dobrovolné dohody) a finančními organizacemi).

Program CP pro sektor zdravotnictví

Pro sektor zdravotnictví byl navržen program čistší produkce pro zdravotnická zařízení, který v sobě spojuje programové části II. a III. Vzhledem k předpokládaným úsporám veřejných financí je navrženo jeho plné financování z veřejných zdrojů.

5. Synergie s dalšími dobrovolnými přístupy

NPCP musí být realizován v synergii s podporou ostatních dobrovolných přístupů. K zajištění tohoto úkolu přispěje umístění agentury NPCP a NCPC na CENIA, kde jsou také agentury EŠV a EMAS. Pro lepší pojení jednotlivých dobrovolných aktivit je navrženo:

V oblasti přenosu informací

- Vytvořit jednotnou databázi proaktivních podniků (sloučením doposud izolovaných databází a registrů (EMAS, EŠV, CP atd.).
- Vytvořit jednotnou databázi projektů z oblasti USV
- Vytvořit jednotnou databázi technické asistence v oblasti USV (informace o konzultantech, dostupných podporách apod.).
- Zajistit přenos informací v oblasti benchmarkingu

Informace v oblasti benchmarkingu je vhodné provázat s existujícím systémem výměny informací o nejlepších dostupných technikách (BAT). Obecně se nabízí možnost většího propojení s IPPC v rámci umístění databází USV i IPPC na CENIA. To vytváří mj. velmi mocnou informační základnu jak pro publicitu a hodnocení podniků, tak i pro pomoc při přenosu dobré praxe USV mezi jednotlivými podniky. Benchmarking na mikroúrovni napomůže šíření inovací pro USV v oblasti konkrétních procesů i výrobků. Pro tvorbu politiky jsou potřebné i agregovanější informace pro odvětvová srovnání na makroúrovni. Tento úkol navazuje na zavedení materiálových účtů a vyžaduje úzkou spolupráci s Českým statistickým úřadem a dalšími existujícími zdroji informací (například BREF, výzkumné instituce, průmyslové svazy).

V oblasti poskytování pozitivní zpětné vazby

Pozitivní zpětná vazba na zavádění dobrovolných aktivit v oblasti USV by se měla zaměřit na základní oblasti, ve kterých se podniky mohou zlepšovat (viz následující body 1. - 5., které ukazují možnou synergii s NPCP).

1. Zavedení systému environmentálního řízení

Zavedení systému environmentálního řízení je jedinou oblastí, kde již podniky pocítují potřebnou pozitivní zpětnou vazbu na realizaci dobrovolných aktivit v oblasti systému řízení a to díky normě INSO 14001. Celosvětová akceptace tohoto standardu obchodními partnery vede k zelenému nakupování, které se řídí udělením certifikátu ISO .

2. Otevřenost v oblasti environmentálního managementu

Podniky zapojené do programu EMAS dostávají certifikát „Registrace v Programu EMAS“. Certifikát by mohl s patřičnou publicitou podobně jako u známek EŠV předávat ministr životního prostředí. Podstatnou podmínkou pro širší uplatnění EMAS je ocenění jeho přidané hodnoty ve vztahu k ISO 14001 (otevřenosti podniku v oblasti verifikovaného environmentálního reportingu) v rámci zeleného nakupování. Podniky se zavedeným EMAS by si zasloužily i zjednodušenou administraci v oblasti environmentálního managementu. (Více viz návrh rozvoje programu EMAS).

3. Nástroje pro stálé zlepšování environmentálního profilu používané v rámci NPCP

Podniky, které zavádějí nástroje USV zaměřené na stálé zlepšování environmentálního profilu (jako například environmentální manažerské účetnictví, hodnocení možností čistší produkce anebo monitoring a targeting) dostávají pozitivní zpětnou vazbu ve formě snížených nákladů, což zvyšuje jejich konkurenceschopnost. Podle praktických zkušeností z podniků ale není tato pozitivní zpětná vazba dostačující a nevyváží rizika, která podniky ve vztahu k zavádění těchto dobrovolných nástrojů vnímají (především odvedení pozornosti od jiných priorit).

Propagaci těchto nástrojů by především v počáteční fázi jejich šíření v ČR mohlo podpořit udělování loga čistší produkce, které by mohlo fungovat následovně: Podniky zapojené do NPCP skrze podpis Mezinárodní deklarace o CP budou zapsány do Registru CP, budou moci využívat logo a dostanou příslušný certifikát, který bude předávat ministr životního prostředí. O svých aktivitách budou každoročně podávat zprávu, na základě které bude posuzováno jejich postupné zlepšování a prodlužována možnost užívání loga a certifikátu (podniky s EMAS by mohly místo zprávy poskytnout environmentální prohlášení, které by obsahovalo příslušné informace).

4. Dosahování environmentálních cílů obecně

Podniky, které dosahují významně lepších environmentálních cílů než jaké vyžaduje zákon, jsou zatím oceňovány pouze okrajově (například sníženými poplatky za znečišťování životního prostředí (tento rozdíl ale není stimulační)). Stát může ocenit dobrovolné aktivity v této oblasti například v rámci připravované environmentální daňové reformy. (Více viz podrobný návrh Aplikačního programu).

5. Cíle v oblasti výrokové politiky

Existující program EŠV poskytuje pozitivní zpětnou vazbu na realizaci nadstandardních cílů v oblasti výrokové politiky prostřednictvím udělené značky EŠV, jejíž vlastnictví by se mělo projevit ve zvýšeném prodeji daného výrobku. To umožňuje podnikům předejít konkurenci a získat tak výhodu na trhu. Účinnost ekoznačky by zvýšila širší aplikace zeleného nakupování, pro které je EŠV předurčen. (Více viz návrh rozvoje programu EŠV).

Postoj zájmových skupin k čistší produkci a jejich zapojení do NPCP

<i>Zájmová skupina</i>	<i>Současný postoj k CP</i>	<i>Potenciální motivace pro podporu CP</i>	<i>Zapojení do NPCP</i>
Vlastníci a výrobci	Nevnímají CP jako prioritu (není součástí legislativních požadavků) Dílčí zlepšení realizují nesystémově v rámci zvyšování produktivity, řízení jakosti anebo nákupu čistších technologií; své procesy následně považují za optimalizované Design výrobku považují za předurčený jinými kritérii V dodavatelsko-odběratelském řetězci o CP nekomunikují Chybí povědomí o CP a jejich přínosech Horizont pro plánování je často příliš krátký	Informace jak nástroje CP působí na dosahování stávajících cílů (odhad potenciálu přínosů CP, demonstrační projekty) Stanovení specifických cílů CP (např. v rámci dobrovolných dohod) Sdílení rizik při zavádění nástrojů CP Ocenění podniků zavádějících CP (pozitivní zpětná vazba) Snaha zlepšit podnikovou kulturu a zapojit pracovníky podniku do inovací a stálého zlepšování	Cílová skupina Partnerství podniků zavádějících CP Přenos informací Benchmarking Financování Publicita
Pracovníci podniku	CP je pro ně většinou práce navíc anebo mechanismus zvyšující kontrolu jejich práce; Někdy oceňují přínosy pro životní a pracovní prostředí; program CP jim pomáhá realizovat zlepšení, která dříve neprosadili	Zainteresanost na účinnosti využívání materiálů a energií a na snižování rizik Stabilizace pracovních míst, zapojení nižších úrovní řízení do rozhodování	Analýza příčin vzniku znečištění, návrh a hodnocení opatření CP
Státní správa a samospráva	CP (USV) není politickou prioritou CP je považována za záležitost průmyslu, veřejná správa se soustředí na kontrolu a řízení prostřednictvím legislativy Chybí povědomí o CP a jejich možnostech CP nemá odpovídající institucionální zázemí	Státní správa a samospráva je jedinou skupinou, v jejíž kompetenci je jak odpovědnost za vytváření zdravých životních podmínek tak za vytváření zdravých podmínek pro podnikání a dále koordinace aktivit v oblasti CP. Čistší produkce je strategií pro realizaci těchto cílů.	Cílová skupina Iniciace a koordinace Přenos informací Podpora partnerství Sdílení rizik Financování pilotních fází Publicita

Obchodníci	Chybí povědomí o CP	Zvýšení zisku podporou CP (snížení nákladů, předejití konkurence, zlepšení image)	Přenos informací Působení na výrobce Klíčová role při zavádění systémů výrobek-slужba Benchmarking
Spotřebitelé	Chybí povědomí o CP	Informace o dopadech CP na konkrétní zájmy	Působení na politiky, na obchodníky a na výrobce
Nevládní neziskové organizace	Chybí povědomí o CP anebo se zaměřují na její dílčí aspekty (čistší technologie, vyloučení nebezpečných látek)	CP je strategie pro dosažení některých cílů nevládních organizací ve spolupráci s výrobcí a veřejnou správou	Působení na zákazníky, poskytnutí pozitivní zpětné vazby výrobcům
Školy	CP je mezioborová a nezapadá do běžných předmětů, vyučuje se stále jen výjimečně Chybí kapacity v oblasti USV	Praktické postupy pro dosahování udržitelného rozvoje, ilustrace systémového přístupu Příležitosti pro aplikovaný výzkum Příležitosti pro mezioborovou spolupráci	Školení odborníků i veřejnosti Spolupráce na konkrétních řešeních
Výzkumné organizace a konzultanti	Nepocítují objednávku v oblasti CP a nezaměřují se na ni	Poptávka po výzkumu a technické asistenci	Výzkum, technická asistence a vzdělávání Benchmarking
Inženýrské firmy a výrobci environmentálních technologií	Nemají zájem na systémových řešeních, která by zefektivnila a tedy i zmenšila investici (jsou odměňováni podle výše investice)	Vytvořit novou nabídku systémových řešení kde je zdroj zisku posunut od prodeje technologie k prodeji služeb včetně dlouhodobé asistence (outsourcing)	Přenos informací o nabídce firem Benchmarking
Finanční organizace	Nevidí přínosy CP pro dosažení svých cílů	Informace o možných dopadech CP na snižování úvěrových a pojišťovacích rizik EPC jako metoda pro poskytování garancí	Zvýhodnění podmínek pro výrobce a obchodníky používající CP Využívání metody EPC při poskytování úvěrů
Média	CP není mediálně zajímavá	Spojit CP s řešením významných problémů (vliv nebezpečných látek na zdraví, čerpání přírodních zdrojů apod.) Poslání informovat o aktivitách přínosných pro společnost	Publicita

Návrh institucionálního zázemí čistší produkce v ČR

Odpovědné instituce

Realizace

Poradní orgány

Vláda ČR

**Rada vlády pro
udržitelný rozvoj**

MŽP

**Koncepční práce, tvorba
politiky**

Rada NPCP

**Poradce ministra pro
CP (USV)**

CENIA

Agentura NPCP

NCPC

**Akreditovaní
konzultanti**

Program publicity a přenosu informací

Návrhy pro zabezpečení přenosu informací v oblasti čistší produkce (CP) jsou shrnuty ve formě tabulky.

Nejvhodnější institucionální zázemí pro přenos informací o CP by mohla poskytnout CENIA. Tento úkol zapadá do jejího poslání a pro jeho naplňování lze využít stávající kapacity CENIA. Řadu specifikovaných informačních aktivit CENIA již začala realizovat anebo se ne jejich realizaci připravuje.

Pro úspěšnou realizaci programu publicity a přenosu informací v oblasti CP se jeví jako nezbytné posílení kapacit Národního centra čistší produkce (NCPC), které je na CENIA umístěno.

Potřeba informací	Programové opatření	<i>Poznámky k realizaci</i>
--------------------------	----------------------------	------------------------------------

Potřeba informací	Programové opatření	Poznámky k realizaci
<p>Povědomí o CP</p> <p>Slabé anebo žádné povědomí u zájmových skupin o CP a možnostech její aplikace a potenciálních přínosech v ČR</p> <p>Stávající kurzy a vzdělávací programy se zaměřují na ISO 14001, EMAS anebo EŠV ale další dobrovolné přístupy nejsou zmiňovány</p>	<p>Publicita pro CP obecně (strategie, cíle, přínosy, Deklarace, apod.)</p> <p>Prosadit poskytování informací o CP a dalších nástrojích do školících programů vzdělávacích institucí (školy, certifikační orgány pro certifikaci personálu, školící instituce apod.)</p> <p>Integrace CP do EVVO</p> <p>Informace o CP na jiných seminářích a fórech</p> <p>Pořádání seminářů pro zájmové skupiny, vydávání publikací (o CP a dalších dobrovolných nástrojích)</p> <p>Přenos informací o výstupech projektů CP podporovaných z veřejných zdrojů a dalších pozitivních příkladech (případové studie)</p> <p>Vznik zastoupení pro přenos informací na místní úrovni (Střediska EVVO, tréninková centra CP při vysokých školách)</p>	<p>Některé z těchto aktivit již CENIA začala realizovat (provozuje internetovou stránku CP), postrádá ale dostatečné kapacity v oblasti CP a její podpory</p> <p>Tento návrh je součástí podaného návrhu projektu na rozvoj lidských zdrojů jehož partnerem je i CENIA</p>

Potřeba informací	Programové opatření	Poznámky k realizaci
<p>Informace o tocích a technikách</p> <p>Chybí informace o materiálových a energetických tocích a souvisejících finančních tocích v podnicích. Nedostatek informací vede k pasivitě anebo k nevhodným parametrům zvolených řešení a zvyšuje rizika vnímaná v souvislosti s využíváním potenciálu úspor.</p> <p>Chybí informace o inovacích (manažerských a technických opatřeních). Tyto informace přicházejí do podniků nesystémově (většinou přes prodejce anebo konzultanty, kteří prosazují pouze vybrané produkty). Přenos informací o BAT se zaměřuje především na nápravná opatření a chybí informace o opatřeních integrovaných do výrobních procesů.</p> <p>Chybí informace o možnostech ovlivnění energetické a materiálové účinnosti pomocí opatření v jiných fázích životního cyklu</p>	<p>Poskytovat informace o dobrovolných nástrojích USV pro podnikatelskou i veřejnou sféru</p> <p>Zmapovat zdroje informací potřebných pro benchmarking na úrovni procesů a vyplnit významné mezery (v úzké koordinaci s přenosem informací o nejlepších dostupných technikách (BAT))</p> <p>Poskytovat podporu podnikům, které jsou ochotny zveřejňovat informace o svém environmentálním profilu a programech nad rámec platné legislativy (a využít tyto informace pro benchmarking)</p> <p>Shromažďovat a strukturovaně zveřejňovat informace o výstupech projektů vědy a výzkumu a pilotních projektů v oblasti USV v ČR i v zahraničí</p> <p>Shromažďovat a zveřejňovat informace potřebné pro zelené nakupování</p>	<p>Pro mezinárodní výměnu informací a přípravu pilotních projektů je potřeba zapojit se do mezinárodní sítě PREPARE pro výměnu informací v oblasti CP (http://www.prepare-net.org/)</p> <p>Správa databáze o projektech na zavedení nástrojů USV a jejich přínosech (zvážit propojení s EMAS?)</p> <p>Vytvoření a správa databáze o nástrojích USV</p> <p>Vytvoření a správa české verze databáze LCA (doporučeným prvním krokem je nákup zahraniční databáze)</p> <p>Využití systému výměny informací o BAT pro větší informování o prevenčních technikách</p>

Potřeba informací	Programové opatření	Poznámky k realizaci
<p>Informace o partnerech</p> <p>Chybí informace o možných partnerech pro realizaci projektů v podnikatelské sféře v oblasti USV</p> <p>Chybí informace kde získat podporu při zavádění USV</p>	<p>Shromažďování podkladů pro podporu proaktivních podniků zavádějících dobrovolné přístupy v oblasti USV</p> <p>Poskytovat informace o možnostech technické a finanční asistence při zavádění nástrojů USV</p> <p>Podpora nových partnerství při zavádění USV (lze přitom vyjít z podpory podniků, které už zavedly CP, EŠV anebo EMAS)</p> <p>Přenos informací o probíhajících a chystaných projektech či tendrech jak v ČR, tak v zahraničí</p>	<p>Správa databáze proaktivních podniků v ČR</p> <p>Správa databáze o technické asistenci při zavádění nástrojů USV (stávající databáze konzultantů CP je nedostatečná)</p> <p>Vytvoření a správa databáze o možnostech financování USV včetně existujících domácích i zahraničních tendrů. výsledkem by mj. měly být kontakty mezi zahraničními a tuzemskými subjekty a realizace mezinárodních projektů</p>
<p>Účty materiálových toků</p> <p>Chybí informace o materiálových tocích na makroúrovni (chybí tak podklady pro tvorbu politiky v oblasti řízení materiálových toků, realizace cílů Surovinové politiky, Strategie udržitelného rozvoje apod.).</p> <p>Sledování materiálových toků by poskytlo podklady také pro větší zapojení zájmových skupin (viz další sekce).</p>	<p>Zavedení materiálových účtů. Inspirovat se lze v Rakousku anebo v Německu, problémem se zabývá EEA, v ČR byl v této oblasti realizován projekt VaV.</p>	<p>Z diskusí PS USV vyplynulo, že by bylo vhodné zavést materiálové účty na makroúrovni a vyhodnotit možnosti a přínosy sledování eko-efektivních indikátorů u jednotlivých sektorů (řada z nich je již sledována v rámci odvětvových statistik a bylo by možné propojení s celostátní úrovní). Podle dostupných informací by pro zavedení takového sledování mohly být dostatečné stávající statistické informace. Zveřejnění těchto agregovaných údajů by bylo mj. přínosné pro podnikatelskou sféru, která by mohla lépe vyhodnocovat podnikatelské příležitosti i rizika.</p>

Potřeba informací	Programové opatření	Poznámky k realizaci
<p>Strategické informace</p> <p>Chybí informace o zájmech jednotlivých zájmových skupin a o dopadech zvyšování energetické a materiálové účinnosti anebo vyloučení nebezpečných látek na tyto zájmy.</p> <p>Zlepšení v oblasti řízení materiálových a energetických toků nejsou vztahována k cílům na strategických úrovních, chybí odpovídající indikátory a informační systémy.</p>	<p>Kultivace reportingu pomocí iniciativ jako je Global Reporting Initiative (GRI).</p> <p>Vytipování oblastí pro prioritní aplikaci postupů CP a zajištění pozitivní zpětné vazby na úrovni zájmů zájmových skupin (v rámci konkrétních programů pomocí stanovení a sledování kvantifikovaných cílů a zajištění pozitivní zpětné vazby pro subjekty, které tyto cíle pomáhají naplňovat).</p>	<p>Reporting je vhodné rozvíjet nejprve na interní a dobrovolné bázi. Podniky jej rozšíří navenek ve chvíli, kdy jim to přinese konkurenční výhodu.</p> <p>Příkladem navrženého programu je program CP pro zdravotnická zařízení. Úkolem CENIA by bylo zajišťovat přenos informací mezi každým takovýmto programem a zájmovými skupinami.</p>

Situace v oblasti odborných kapacit využitelných pro realizaci NPCP

Odborné kapacity v oblasti udržitelné výroby a jejích nástrojů jsou v ČR nevyvážené. Solidní kapacity existují především v oblasti dvou podpůrných nástrojů: environmentálních manažerských systémů (EMS) a energetického auditu, tedy nástrojů, jejichž realizace je podporována silnou pozitivní zpětnou vazbou (EMS) anebo je vyžadována zákonem (energetický audit). Tyto nástroje ale nejsou pro zavedení udržitelné výroby dostačující, jsou spíše jejím základním předpokladem. V oblasti těchto podpůrných nástrojů je bohužel rozšířen formalismus a kvalita odborných kapacit se značně liší.

V oblasti čistší produkce byly v devadesátých letech vybudovány základní odborné kapacity v oblasti postupů čistší produkce ve výrobě. V postupech hodnocení možností čistší produkce bylo vyškolen cca 200 odborníků, kteří získali mezinárodně uznávaný certifikát PDC jako manažeři čistší produkce. Většina vyškolených odborníků byla z průmyslových podniků a jako konzultanti a školitelé v oblasti čistší produkce se profilovalo cca 40 držitelů certifikátu PDC. Řada z nich přestala tyto postupy uplatňovat protože po nich nebyla poptávka což souvisí s nedostatečnou praktickou podporou čistší produkce v ČR. V současné době lze v této oblasti počítat s využitelnými kapacitami cca 20 odborníků.

Některé progresivní nástroje čistší produkce jako je například monitoring a targeting (M&T) se v ČR šířily na základě grantových programů (v případě M&T to byl program SAVE). Počet odborníků, kteří jsou schopni asistovat při jejich zavádění anebo školit další odborníky, je velice malý (cca 5 osob). Podobná situace je u environmentálního manažerského účetnictví (EMA) jako analytického nástroje vhodného pro podporu zavádění čistší produkce

Ještě horší situace je u nástrojů zaměřených na výrobek a na jeho životní cyklus (ekodesign, hodnocení životního cyklu (LCA) anebo systémy výrobek-slужba (SVS)). Jejich pilotní aplikace je zaměřena sektorově (například aplikace ekodesignu ve stavebnictví) anebo se nachází zatím spíše na akademické úrovni.